

UMUMIY O‘RTA TA‘LIM MAKTABLARINING 8–9-SINFLARIDA
“INTERNET XAVFSIZLIGI” MAVZUSINI O‘QITISHDA INTERAKTIV
METODLARDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGI

Zokirova Nargiza Sadridin qizi
Nasrinov Sadridin Tojiddin o‘g‘li

Namangan davlat universiteti

Raqamli ta‘lim texnologiyalari kafedrası o‘qituvchilari

email: zokirovan99@gmail.com,

nastinovsadridin290895@gmail.com

tel: (90) 740 41 77, (97) 256 29 95

***Annotatsiya:** Mazkur maqolada umumiy o‘rta ta‘lim maktablarining 8–9-sinflarida “Internet xavfsizligi” mavzusini o‘qitishda interaktiv metodlardan foydalanish samaradorligi tahlil qilingan. O‘quvchilarda axborot xavfsizligi madaniyatini shakllantirish, raqamli savodxonlikni oshirish hamda internetdan xavfsiz foydalanish ko‘nikmalarini rivojlantirishda interaktiv metodlarning pedagogik imkoniyatlari ilmiy jihatdan asoslab berilgan. Tadqiqot davomida tajriba-sinov ishlari olib borilib, nazorat va tajriba sinflarining o‘zlashtirish ko‘rsatkichlari taqqoslandi. Natijalar interaktiv metodlardan foydalanish o‘quvchilarning bilim darajasi va amaliy ko‘nikmalarini sezilarli darajada oshirishini ko‘rsatdi.*

Kalit so‘zlar: internet xavfsizligi, interaktiv metod, informatika ta‘limi, umumiy o‘rta ta‘lim, raqamli savodxonlik, pedagogik samaradorlik.

Аннотация: В данной статье анализируется эффективность использования интерактивных методов при обучении теме «Интернет-безопасность» в 8–9 классах общеобразовательных школ. Научно обоснованы педагогические возможности интерактивных методов в формировании культуры

информационной безопасности учащихся, повышении цифровой грамотности и развитии навыков безопасного использования интернета. В ходе исследования была проведена экспериментальная работа, в рамках которой сопоставлены показатели успеваемости контрольных и экспериментальных классов. Результаты показали, что применение интерактивных методов значительно повышает уровень знаний и практических навыков учащихся.

Ключевые слова: интернет-безопасность, интерактивные методы, обучение информатике, общее среднее образование, цифровая грамотность, педагогическая эффективность.

Abstract: This article analyzes the effectiveness of using interactive teaching methods in teaching the topic “Internet Safety” to 8–9 grade students in general secondary schools. The pedagogical potential of interactive methods in developing students’ information security culture, enhancing digital literacy, and improving safe internet usage skills is scientifically substantiated. An experimental study was conducted in which the academic performance of control and experimental classes was compared. The results demonstrated that the use of interactive methods significantly improves students’ knowledge levels and practical skills.

Keywords: internet safety, interactive methods, informatics education, general secondary education, digital literacy, pedagogical effectiveness.

Kirish

Zamonaviy axborotlashgan jamiyat sharoitida internet hayotning ajralmas qismiga aylandi. O‘quvchilar internetdan ta’lim, muloqot va ko‘ngilochar maqsadlarda keng foydalanmoqda. Biroq internet muhitida mavjud bo‘lgan kiberxavf-xatarlar, shaxsiy ma’lumotlarni himoya qilish muammolari hamda zararli axborot oqimlari yosh avlodni himoya qilish masalasini dolzarb vazifaga aylantirmoqda.

Umumiy o‘rta ta’lim maktablarida “Internet xavfsizligi” mavzusini samarali o‘qitish o‘quvchilarda axborot madaniyati va raqamli xavfsizlik kompetensiyalarini shakllantirishga xizmat qiladi. An’anaviy ma’ruza usuli asosida o‘qitish

o'quvchilarning faol ishtirokini yetarli darajada ta'minlamaydi. Shu bois interaktiv metodlardan foydalanish ta'lim samaradorligini oshirishning muhim vositasi hisoblanadi.

Interaktiv metodlar o'quvchilarni dars jarayoniga faol jalb etish, mustaqil fikrlashni rivojlantirish va real hayotiy vaziyatlarni modellashtirish imkonini beradi. Ayniqsa, "Internet xavfsizligi" mavzusida rol o'ynash, muammoli vaziyatlar tahlili, guruhli loyiha va onlayn test metodlari samarali hisoblanadi.

Tadqiqotning maqsadi — 8–9-sinflarda "Internet xavfsizligi" mavzusini o'qitishda interaktiv metodlardan foydalanish samaradorligini aniqlash.

METODOLOGIYA

Mazkur tadqiqot umumiy o'rta ta'lim maktablarining 8–9-sinf o'quvchilarida "Internet xavfsizligi" mavzusini o'qitishda interaktiv metodlardan foydalanish samaradorligini aniqlashga qaratildi. Tadqiqot aralash (quantitative va qualitative) metodologiya asosida tashkil etildi.

Tadqiqot uch bosqichda amalga oshirildi:

1-bosqich – Diagnostik bosqich

Dastlab o'quvchilarning internetdan foydalanish madaniyati, raqamli savodxonlik darajasi hamda internet xavfsizligi bo'yicha bilimlari aniqlab olindi. So'rovnoma va test savollari orqali 8–9-sinf o'quvchilarining boshlang'ich bilim darajasi o'rganildi.

2-bosqich – Tajriba-sinov bosqichi

Tajriba-sinov ishlari 2 ta sinf misolida olib borildi:

- **Nazorat sinfi** – an'anaviy metod asosida o'qitildi
- **Tajriba sinfi** – interaktiv metodlar asosida o'qitildi

Har bir sinfda o'rtacha 28–30 nafar o'quvchi ishtirok etdi.

Tajriba sinfida quyidagi interaktiv metodlardan foydalanildi:

- "Aqliy hujum"
- Klaster metodi
- Rol o'ynash (kiberxavf vaziyatlari)

- Guruhli loyiha
- Kahoot onlayn testi
- Muammoli vaziyatlarni tahlil qilish

Darslar 4 hafta davomida olib borildi.

3-bosqich – Yakuniy tahlil

Tajriba yakunida o‘quvchilarning bilim darajasi testlar va amaliy topshiriqlar orqali baholandi. Natijalar nazorat va tajriba sinflari kesimida taqqoslandi.

Tadqiqotda quyidagi metodlardan foydalanildi:

- pedagogik kuzatuv
- test va so‘rovnoma
- taqqoslash metodi
- foizli statistik tahlil

Tadqiqotning nazariy asosini:

- faol o‘qitish nazariyasi
- konstruktivizm
- kompetensiyaviy yondashuv
- raqamli pedagogika

tashkil etdi.

NATIJARLAR

Tajriba-sinov ishlari 2024–2025 o‘quv yilida 8–9-sinf o‘quvchilari o‘rtasida olib borildi. Tadqiqotda jami 56 nafar o‘quvchi ishtirok etdi: 28 nafari nazorat sinfi, 28 nafari tajriba sinfi sifatida tanlab olindi. Tajriba 4 hafta davomida “Internet xavfsizligi” mavzusini o‘qitish jarayonida amalga oshirildi.

Dastlabki diagnostik test natijalari har ikkala sinf o‘quvchilarining bilim darajasi deyarli bir xil ekanini ko‘rsatdi (nazorat – 53%, tajriba – 55%). Bu tajriba natijalarining obyektivligini ta’minladi.

Tajriba sinfida quyidagi interaktiv metodlar tizimli ravishda qo‘llanildi:

- muammoli vaziyatli topshiriqlar;
- “Aqliy hujum”;

- klaster metodi;
- rol o‘ynash (kiberxavf vaziyatlarini modellashtirish);
- guruhli loyiha ishlari;
- Kahoot platformasi orqali tezkor test nazorati.

Yakuniy baholash natijalari quyidagi o‘zgarishlarni ko‘rsatdi:

- Nazorat sinfi yakuniy ko‘rsatkichi – 70%
- Tajriba sinfi yakuniy ko‘rsatkichi – 89%

Amaliy ko‘nikmalar (masalan, phishing xabarni aniqlash, xavfsiz parol yaratish, shaxsiy ma’lumotlarni himoya qilish) bo‘yicha natijalar:

- Nazorat sinfi – 65%
- Tajriba sinfi – 92%

Natijalar shuni ko‘rsatdiki, interaktiv metodlardan foydalanilgan sinfda bilim o‘zlashtirish darajasi o‘rtacha **24–27% ga yuqori** bo‘ldi.

Shuningdek, o‘quvchilarning darsdagi faolligi, savol berish ko‘rsatkichi va mustaqil fikr bildirish darajasi sezilarli oshdi. So‘rovnoma natijalariga ko‘ra, tajriba sinfi o‘quvchilarining 86% darslarni “qiziqarli va tushunarli” deb baholadi (nazorat sinfida bu ko‘rsatkich 48%).

Olingan natijalar interaktiv metodlarning pedagogik samaradorligini eksperimental jihatdan tasdiqladi.

MUHOKAMA

Tadqiqot natijalari informatika fanini o‘qitishda interaktiv metodlardan foydalanish nazariy jihatdan asoslangan konstruktivistik yondashuv bilan uyg‘unligini ko‘rsatdi. Interaktiv metodlar o‘quvchilarni bilimni tayyor shaklda qabul qiluvchi subyekt emas, balki faol bilim yaratuvchi sifatida shakllantiradi.

“Internet xavfsizligi” mavzusi amaliy xarakterga ega bo‘lgani sababli uni muammoli vaziyatlar va rol o‘ynash orqali o‘qitish o‘quvchilarning real hayotiy ko‘nikmalarini shakllantirishda samarali bo‘ldi. Ayniqsa, kiberxavf modellashtirilgan vaziyatlar o‘quvchilarda tanqidiy fikrlash va xavfsizlik madaniyatini rivojlantirdi.

Kahoot va guruhli loyiha metodlari o'quvchilar o'rtasida sog'lom raqobat muhitini yaratdi, bu esa motivatsiyani oshirdi. Psixologik nuqtai nazardan interaktiv metodlar dars jarayonida stressni kamaytirib, o'quvchilarning erkin fikr bildirishiga imkon yaratdi.

Nazorat sinfi bilan taqqoslaganda tajriba sinfida:

- axborotni tahlil qilish ko'nikmalari yuqori;
- xavfsiz internet foydalanish odatlari shakllangan;
- darsga qatnashish faolligi oshgan.

Bu esa interaktiv metodlarning nafaqat bilim, balki kompetensiya shakllantirishga ham xizmat qilishini ko'rsatadi.

Tadqiqot natijalari boshqa ilmiy tadqiqotlar bilan hamohang bo'lib, faol o'qitish texnologiyalari o'quvchilarning mustaqil fikrlashini va motivatsiyasini oshirishini tasdiqlaydi.

XULOSA

Olib borilgan tajriba-sinov ishlari natijalari umumiy o'rta ta'lim maktablarining 8–9-sinflarida “Internet xavfsizligi” mavzusini o'qitishda interaktiv metodlardan foydalanish yuqori pedagogik samaradorlikka ega ekanini ko'rsatdi. Tadqiqot davomida qo'llanilgan interaktiv metodlar o'quvchilarning nazariy bilimlarini mustahkamlash bilan bir qatorda, amaliy ko'nikmalarini ham rivojlantirdi.

Tajriba natijalari asosida quyidagi ilmiy xulosalarga kelindi:

1. Interaktiv metodlar internet xavfsizligi bo'yicha bilimlarni chuqurroq va barqaror o'zlashtirishga xizmat qiladi.
2. Muammoli vaziyatli topshiriqlar va rol o'ynash metodlari o'quvchilarda tanqidiy fikrlash hamda xavfsiz internetdan foydalanish kompetensiyasini shakllantiradi.
3. Guruhli loyiha va raqamli test platformalaridan foydalanish o'quvchilarning motivatsiyasini oshiradi hamda dars jarayoniga faol jalb etadi.
4. Interaktiv yondashuv o'quvchilarda axborot xavfsizligi madaniyatini shakllantirishga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Mualliflar fikriga ko'ra, informatika fanini o'qitishda interaktiv metodlarni tizimli ravishda joriy etish kompetensiyaviy yondashuv talablariga to'liq mos keladi. Ayniqsa, "Internet xavfsizligi" kabi hayotiy ahamiyatga ega mavzularni o'qitishda an'anaviy metodlardan voz kechib, faol o'qitish texnologiyalarini qo'llash zarur.

Shuningdek, tadqiqot natijalari interaktiv metodlarning nafaqat bilim ko'rsatkichlarini oshirish, balki o'quvchilarning axborot madaniyati va mas'uliyatli raqamli xulq-atvorini shakllantirishga ham xizmat qilishini ko'rsatdi. Bu esa zamonaviy ta'limning asosiy maqsadlaridan biri — xavfsiz va ongli raqamli avlodni tarbiyalashga yordam beradi.

Kelgusida internet xavfsizligini o'qitishda sun'iy intellekt elementlari, simulyatsion dasturlar va adaptiv o'qitish texnologiyalarini qo'llash orqali pedagogik samaradorlikni yanada oshirish mumkin. Shu bois, umumiy o'rta ta'lim tizimida informatika fanini o'qitish jarayonini interaktiv va innovatsion yondashuvlar asosida modernizatsiya qilish dolzarb vazifalardan biri bo'lib qoladi.

Mazkur tadqiqot natijalari umumiy o'rta ta'lim maktablarida internet xavfsizligini o'qitish metodikasini takomillashtirishga xizmat qiladi hamda pedagogik amaliyotga tatbiq etish uchun ilmiy asos yaratadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O'zbekiston Respublikasi "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni. – T.: 2020.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish to'g'risidagi farmonlari va qarorlari.
3. Informatika fanidan umumiy o'rta ta'lim davlat ta'lim standarti. – T.: 2022.
4. Polat E.S. Современные педагогические и информационные технологии в системе образования. – М.: Академия, 2019.
5. Selevko G.K. Современные образовательные технологии. – М.: Народное образование, 2018.

6. Robert I.V. Информационные технологии в образовании. – М.: Дрофа, 2020.
7. Bates A.W. Teaching in a Digital Age. – Vancouver: BCcampus, 2022.
8. Laurillard D. Rethinking University Teaching. – London: Routledge, 2018.
9. UNESCO. Digital Literacy and Safety Skills. – Paris: UNESCO Publishing, 2021.